نامەیەکی کراوە بۆ فازیل شەوڕۆ … سەباح ڕەنجدەر

شەممە: ڕێکەوتی 2019\8\24، سابیر ڕەشید لە سلێمانی، لە (ناوەندی ڕۆشنبیری ڕەهەند) کۆڕێکی لەبارەی چیرۆك و دراماکانی: (دڵشاد مەریوانی)یەوە هەبوو، لە هەولێرەوە من و یادی کوڕم و ئاشتی کتێبفرۆش لەگەڵی چووین. کاتژمێر نۆی سەرلەبەیانی بەناو شاری کۆیە ڕەتبووین. سەرەتا پەیکەری (حاجی قادری کۆیی)م دیت تەمی کازیوەی لەسەر مابوو، تەماشای ناوچەوانی بەرزیم کرد، کە ناوچەوانی باب و باپیرانی کوردە.

چامەی: (گوتم بە بەختی خەواڵوو)، خانە خانە هاتە بەر زەین و بیرم، زۆر لەبارەی ئەم چامەیە نووسراوە، بەڵام لای من زانستیترین لێکۆڵینەوە، نامیلکەیەکی دکتۆر (کەمال غەمبار)ە بەناونیشانی: (گەشتێك بە قەسیدە بەهارییەکەی حاجی قادری کۆییدا)، ساڵی 2017 ئەکادیمیای کوردی، لە 59 لاپەڕەدا چاپی کردووە. لەسەر بنەمای شێوازی ڕوونبێژی: (خواستنەوەی ئاشکرا) و (خواستنەوەی شاراوە) بەئاگاییەکی ڕۆشنبیرییەوە گوتاری ڕەخنەیی خۆی دامەزراندووە.

حاجی گەورەیەکە لە گەورەکانی شیعر، لەو بنەچەیە درێژبووەتەوە بۆ ڕۆژگاری ئەمڕۆ، زمانی کردە کەرەستەیەکی خاو و خستییە ژێر دەسەڵاتی بەکاربردن و بەکارهێنانی شاعیرەوە: زمان و شاعیر دەبنە دوو ئاراستە و واقیع دەبەزێنن و لە نەرجسیەتی شیعر یەك دەگرنەوە. پەیوەندی لەگەڵ ژیان ناپچڕێنن و بە سنووری تایبەتی دەربڕینی دەزانن، کات لەناو شوێندا دەکەنە کاتی داهێنان و بەرەو تایبەتمەندییەتی داهێنانی دەبەن، خودی تاك دەبەنەوە ناو کۆ و چالاکی دەکەن و دەیگەڕێننەوە‌ بۆ تاکی خاوەن دەربڕین.

مەکانە: شەوقی بە عێلاتە، پەشمە کۆنە هەوار
حەیاتە: زەوقی بە ئەحبابە، بایە ئاو و هەوا

سەرەتای چامەکە بە پرسیارێکی تراژیدی دادەمەزرێنێ. پرسیار ڕەگەزێکی بزێوە و خواستێکی بنەڕەتییە لە چامەکەدا، چامەکەش پاککراوەتەوە لە کەرەستەی کەڵەکەبوو و زیادە. واتە: شیعرێکی بێگەردە و لە بەرزاییەوە دەڕوانێتە مانا و شیعرییەت و زمان. وزە شاراوەکانی شیعرییەتی پڕ، لەناو مۆسیقادا بەکاردەهێنێ.

زمانی لەناو هەستەوەرییەکی سەیر تواندووەتەوە. نازانم بۆ بێویستی خۆم و خێسك و لەبارێکی سروشتیی هەڵقوڵاوەوە، کە لە پەیکەری حاجی قادر تێپەڕیم، گوتم: هاوڕێیانم: (خالید دلێر و فازیل شەوڕۆ). بەیانیتان باش.
کاکە فازیل: شیعر خۆی نەرجسییە، شیعرییەتیش بۆ نەرجسیەتی خۆی دەگەڕێنێتەوە. یەکەم وانەی، کە لە نەرجسییەتی شیعر فێربووم. لە شیعری گوتم بە بەختی خەواڵوو بوو، سنووری بیندراوی بەزاندووە و کێشەی لەگەڵ ڕەها دروستکردووە، شیعری کردە (نموونە). چ ڕەگەزێکی هونەریی وا لە شیعر دەکات ببێتە (نموونە). بۆ ئەبەد ئەو پرسیارە بەردەوام دەبێت و دووبارە دەکرێتەوە، چ ڕەگەزێکی هونەریی وا لە شیعر دەکات ببێتە (نموونە).

شیعری: (نموونە) پەیوەستە بە سووڕی ئەبەدی ژیان.

ساڵی 1992 و 1993 (خالید دلێر) لەگەڵ پاڕەی کوڕی لە هەولێر دەژیان. من لاپەڕەی (ئەدەب)ی ڕۆژنامەی (ئاڵای ئازادی)م بەڕێوەدەبرد، دیاربوو دڵشکاوبوو، بەردەوام هاموشۆی ئاڵای ئازادی دەکرد و برادەرایەتییەکی بێگرێ و گۆڕی لەگەڵمدا پەیداکردبوو، لە برادەرایەتیش زۆر هەستەوەر بوو، گومانی لە سێبەری خۆشی دەکرد. پێوەری من بۆ ئەو تەنیا ئاواز و گۆرانی بوو، گۆرانی زۆر بۆ دەگوتم و دڵبەستەی دەنگ و ئاوازی ببووم.
(مام جەلال تاڵەبانی) لەو سەروبەندەدا وتارێکی لە ڕۆژنامەی (کوردستانی نوێ)، ژمارە (260) 6/12/1992 بەناونیشانی: (بانگەوازێك بۆ یەکگرتنەوەی چەپەکان) بڵاوکردەوە و مشتومڕی نووسینی بەدوای خۆیدا هێنا. لەو سەروبەندەدا گفتوگۆیەکی دووکاتژمێریم تایبەت بە ئاواز و گۆرانییەکانی لەسەر کاسێت لەگەڵ تۆمارکرد. پاش ماوەیەکی کورت هێنامە سەر کاغەز.

بڕیار وابوو بە ئەڵقە لە (ئاڵای ئازادی)دا بڵاوبکرێتەوە. داوایکرد دەستنووسەکەی خۆمی بدەمێ و پێیدابێتەوە، ئەگەر پێویستبوو دەستکارییەکی کەمی بکات، کەچی کە هێنایەوە سەرلەبەری دەستنووسەکەی منی بە دەست و خەتی خۆی نوسیبووەوە. سیخناخی کردبوو لە بۆچوونی سیاسی و ئەو بابەتە گەرموگوڕە سیاسیەی لەئارادبوو. منیش لێیم وەرنەگرت و کاسێتە تۆمارکراوە دەنگییەکەشم دایەوە. گوتم کاکە خالید من بە ئاواز و دەنگت کاریگەرم و تێش هەر لەم باروبوارەدا دەناسم، هیچ کارم بە سیاسەتەوە نییە، هیچ کاتێکیش لایەنگری ئەدەبی سیاسی نەبوویمە. دەشزانم سیاسەت دنیای ئێمەی داغانکردووە و خۆم بەدوور دەگرم لە هەموو فێڵ و تەڵەکەبازیی

سیاسەت، بۆیە لە ژیانی ئاساییم، نەك ژیانی (ئەدەبیم) باجی ئەم خۆبەدوورگرتنەشم ئەو ژیانەمە، کە هەمە. درێژەش بەو کارە دەدەم، باوەڕم پێیەتی.

وەك هەڵزەقینەوە و کاردانەوە و سەرکۆنەکردنێك. گوتی:
تۆ شاعیرێکی سوریالیی و پاش ماوەیەکی کورت دەکوژێیتەوە، کەس تێت ناگا و کەسیش ناتخوێنێتەوە.
منیش گوتم: سەیر نییە، خۆشم لە خۆم تێناگەم.
وەڵامەکە بە شێوە گاڵتەجاڕییەك تێگەیشت، بۆیە بەگرژییەوە گوتی:
تۆم لەبەر پاشناوەکەت خۆشدەوێ. بەداخەوە شیعرەکانت پێچەوانەی پاشناوەکەتن، بەڵام کەسایەتییەکی خاکەڕایی و زۆر ئارام و کۆمەڵایەتی و ڕەسەن لە بەڵێندان و وردەکار لە جووڵانەوە.
منیش گوتم: لە هەڵبژاردنی پاشناوەکەم فریوم خواردووە، بەڵام لە بایەخدان و هەڵبژاردنی ئاواز و گۆرانییەکانت بەهێز و زیرەکم و هەستێکی کڵپەدارم هەیە بۆ شێوازی ئێستێتیکیان. بە تایبەتی گۆرانی: (ئەی قومری). شێوەی داهێنانی کامڵ و نزیکترە لە خولیای ڕاستەقینەت. جڕتێکی دوورودرێژی بۆ کێشام و گوتی: سوریالیی نابێت گۆرانی منی بەدڵ بێت. (ئیدریس شەیداهۆ) بە شێوازی جڕتەکە زۆر پێکەنی، میزی پێڕانەگیرا، خۆی تەڕکرد. (ئەبوبەکر خۆشناو) سەرنووسەری ڕۆژنامەکە بوو، ڕووداوەکەی پێ شەمێ و ڕۆن بوو لە جەستەی درا، گوایە من سوریالییم و لە ڕۆژنامەیەکی چەپیشدا کاردەکەم. منیش لەقووڵایی خۆمدا ڕێز لە هەموو ئەدەبێك دەگرم، لەناویشیاندا تاسەم بۆ ئەدەبی (هەستیی) لەوانی تر زیاترە.
کاکە فازیل: لە ناوەڕاستی هەشتاکان سێ شیعرت وایانکرد باش بتناسم و دڵبەستەیانبووم.
1- شیعری: (داستانی ئەستی و شوانە). گۆڤاری بەیان، ژمارە (98) ئەیلوولی 1984.
2- شیعری: (گەڵاڕێزان). گۆڤاری کاروان، ژمارە (39) کانوونی یەکەمی 1985.
3- شیعری: (خاك و خۆڵ). گۆڤاری کاروان، ژمارە (71) کانوونی دووەمی 1989.
لە ئەدەبی کوردیدا دەقی نایاب و درەوشاوە بۆ ڕاگواستنی گوندەکانی کوردستان نووسراون. بەو تێگەیشتن و کاریگەرییەی ئەدەب لەسەر منی هەیە. لە هەموویان کاریگەرتر:

- چیرۆکی: (برایم شۆراوی – عەبدوڵڵا سەڕاج). گۆڤاری کاروان، ژمارە (2) تشرینی دووەمی 1982.

- چیرۆکی: (پیر مەڵمەند – مستەفا ساڵح کەریم). گۆڤاری کاروان، ژمارە (68) ئەیلوولی 1988.
- چیرۆکی: (مەرگی سەگ – مەولوود ئیبراهیم حەسەن). ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ، ژمارە (101) 26\5\1992.

کاکە شەوڕۆ: شیعری: (داستانی ئەستی و شوانە) کاریگەرترین شیعری کوردی بوو، کە لەبارەی ڕاگواستنی گوندەکانی کوردستان بیروڕای گرینگی ورووژاندبێت و لە زەین و بیری مندا مابێتەوە. شیعرەکە، (شیعری ڕۆشنبیر) نییە. شیعری (هەڵچوونی ڕاستەقینە و سۆز و مانا)یە. وەك بەشێك لە ژیان و فیکری کۆمەڵگا دەرکەوتووە. وێنەیەکی جووڵاوت لە واقیع گواستووەتەوە و کەم خەیاڵت پێداوە، بەڵام هونەری گواستنەوەکەت نایاب جێبەجێکردووە.

ئەم بەیانی باشەی ئەمڕۆم بۆویستی خۆم و خۆڕسك و لەبارێکی سروشتیی هەڵقوڵاوەوە، بێ هیچ گومانێك کاریگەری و ڕاگڕتنی بەهای ئەم شیعرەیە.
برام نۆ مانگە هاوسەرەکەم تووشی نەخۆشی شێرپەنجە بووە، ماوەیەك لە وڵاتی: (ئوردن) و ماوەیەکیش لە وڵاتی: (ئێران) بۆ چارەسەر ماینەوە. ئێستا دوو مانگە لەگەڵ سێ منداڵم: (خەون و سۆز و شاد) بۆ چارەسەر لە وڵاتی: (تورکیا)ن. منیش بە تەنیا لەماڵەوە، لەناو ڕووناکییەکی شڵەژاودا ماومەتەوە و لەبارێکی دەروونیی زۆر نائارام دەژیم. ئەدەب فریام کەوت و ئێستا لە شەو و ڕۆژدا زیاتر لە 15 کاتژمێر دەخوێنمەوە. دڵدانەوەی ئەدەب جیاوازتر و کاریگەرتر و میهرەبانترە لە دڵدانەوەی خوشك و برا و خزم و کەس و دۆست و برادەر.

سوپاس بۆ ئەدەب، ئەدەبی بێگەرد و پاراو وەك خدری زیندە فریام کەوت. لەو خدری زیندەیەی ئەو ماوەیەم، ڕۆمانی: (ئەو هاوڕێیەی منداڵیم ببینمەوە)ی کاروان عومەر کاکەسوور بوو، لێرەدا دەرفەتێك وەردەگرم، دوای خوێندنەوەی ڕۆمانەکە، نامەیەکم بۆی نووسیبوو و نامەکە بڵاودەکەمەوە:

(نامەیەکی کراوە بۆ کاروان کاکەسوور

گوتراوە: (هەموو مرۆڤەکان بە یەکسانی لەدایکدەبن)، بەڵام هەموو شێوازەکان بە یەکسانی لەدایکنابن. شێوازی ئەم ڕۆمانە لە ناوکی هونەری پێ لەدایکبووە و هێزی شێوەی ڕسکاندووە.
هاوڕێی خاڵی سەرەتام کاکە کاروان کاکەسوور: ئەدەب پەیوەندیکردنە

بە کرۆکی مرۆڤ بۆ ڕەخنەگرتن لە زەمەنی نوێ. ڕۆمانە دەستنووسەکەتم، بە بیر و زەینەوە خوێندەوە: (ئەو هاوڕێیەی منداڵیم ببینمەوە)، وەك بابەت و ڕووداو و شێواز و تەکنیك، هونەری پڕە. ڕووبەڕووی نەرمترین زمانی گێڕانەوە بوومەوە.
نووسەرێکی بەرپرسیاری و ڕووداوەکان ناپچڕێنیت. واتە: ڕۆمانێکی لەبەریەك هەڵوەشاوە نییە. هێزی وێناکردنی کاراکتەرەکانیش تا شیعرییەتی پێ، ئێستێتیکین لە تایبەتمەندی و ڕەوتگەی یەکەیەکی ئەزموونی خۆیان پێشکێش دەکەن.
چاپبوونی ئەم ڕۆمانەت خوێنەری نوێت بۆ پەیدا ناکات. کاڵایەك نییە لە بازاڕدا، داکشاوەتە ناخی ئەدەبی بێگەردەوە. هەستگەرم مەبە بەوەی ژمارەی خوێنەرانت زۆربن. لەناو کۆمەڵگای ئێمەدا تا بە ئەمڕۆ گەیشتووە ئەدەبی (کاڵ و خڕۆسك) لە (ئەدەبی پڕ) باشترنا، زیاتر خوێندراوەتەوە.
لەم ڕۆمانەتدا ئاراستە و شێوازی ڕووداوەکانت نەگۆڕاوەتەوە. کاریگەرییەکانی ئاراستە و شێوازی ڕووداوەکانت گۆڕاوەتەوە. ئەمەش کردەی پەیوەندیکردنی ئەدەبی بێگەردە بە کرۆکی مرۆڤ و بەسەر خۆری ژیاندا ڕوانین. خۆری ژیانیش هەستەکان چالاك دەکات، هێز و ئامانجە بۆ چالاککردنی دۆخی ئەدەبی. بەهیوام هەوڵی چاپکردنی بدەیت تا خەڵکانی دەستنێژی ئەدەبی بێگەرد بیخوێننەوە.

4/8/2019 هەولێر)

ژیان بنەڕەتی هەموو شتەکانە، ژیانیشم لەناو شیعردا سەریهێڵدا، لەناو کتێبدا قەت بێزارنابم. چونکە هەم لە مانا و هەم لە ڕەگەزە هونەرییەکانی نووسین دەکۆڵمەوە. کاتێك ئەم شیعرەی بەڕێزتم خوێندەوە. لە ماناکەی، نەك ڕەگەزە هونەرییەکانی، ویژدانتم ناسی و هەستم کرد خاوەن ئامانج و پەیامی و پیاوێکی ملاوملە لەگەڵ نەتەوەی خۆتی و واتکردووە کۆمەڵگا بە چاوی خۆی بڕوانێتە ژیان. لە دنیایەکت کۆڵیوەتەوە و لێی دواوی، کە لەئارادایە. چەمکی بەرپرسیاریەتی نووسینت بەرانبەر ستەمکار بەجێهێناوە. لەم باروبوارەدا شیعر دەگاتە خەڵکانی دی. وێنەی ڕاگواستنی گوندەکانت بە ئەندازەیی کێشاوە و نیشانەی کارەساتەکانت کردووەتە ڕامانی سەرەکی.

شیعری بێگەرد، کە ئێستا دەتوانم دەستەواژەیەکی تریشی بخەمە پاڵ: (شیعری پاراو). واتە: قووڵایی ناخی مرۆڤ و پرسەکانی و پەیوەندی بەریەککەوتنی نێوان جیهانی خەون و زەین. (خەون و زەین)یش لە جیهانی ئامادەدا.

وشەی ڕاستەقینەی زمان دەڵێت و زمان ڕزگار دەکات لە پەیوەندییە بەیەکداکەوتووەکان. ناشی بەستێتەوە بە یۆتۆبیا و ئاواتەکانەوە. (ئەمە دەکوژم و ئەوە دەژێنم و ئەم ئاڵایە دادەگرم و ئەو ئاڵایە هەڵدەدەم) یۆتۆبیا و ئاواتەکان دەگۆڕێت بۆ وێنە و هێزی سەرسوڕهێنەر، دەتوانێت هەموو شتەکان بگۆڕێت بۆ وێنە، وێنەش لەشیعری بێگەرددا پڕۆژەیەکی بێ سەرەتا و کۆتاییە. واتە: پڕۆژەیەکی کامڵە. ئاسۆ و دوورییەکانی خەون و زەین دەبیینێ. شیعری بێگەرد لە کات و شوێنی تایبەتدا، یان خاڵی بێئاگایی دەنووسرێ، کە خاڵە بێئاگاییەکە پەیوەندی بە چەندین خاڵی پێشترەوەی بە جیهانی ئاگاییەوە هەیە و ئاستی پەیوەندییەکان لەم خاڵە بێئاگاییەوە ورووژاون.

کاکە شەوڕۆ: لە کاتێك لە کاتەکانی نووسینمدا زۆر خۆپەرست و نەزان و کڵۆڵ و کلۆربووم، فریوم خواردبوو، وامدەزانی زەنگی نوێبەخشیی شیعری هاوچەرخی کوردی لە ئەزموونی منەوە لێدەدرێ. دەزانم ئێستا وزەی شیعری داهێنەرانەت خامۆشبووە و خەریکی وتار و لێکۆڵینەوەی ئەدەبیی. ماوەی نێوان ئەم دوو چەشنە ئەدەبیەش، مەسافەیەکە تەنیا ئەدەبی بێگەرد و پاراو دەتوانێت پێناسەی بکات و پێوانەی بۆ بدۆزێتەوە. شیعر دوانە لە خۆت. وتار و لێکۆڵینەوە دوانە لە کەسانی دی. بێگومان دوان لە کەسانی دی کەمتر تێڕامان و وردبوونەوەی دەوێ، بەڵکو زانیاری پەیداکردنە.
ڕەخنە داهێنانی مەعریفەیە‌ بە بینین و پرسیارکردنی بەردەوام گەشەدەکات. هەست بەوەش دەکەم کەرستەی نووسینی تازەت لە وتار و لێکۆڵینەوە بەئاگاییەکی ئەقڵییەوە لەسەر چەند ئاستێکی ئێستێتیکی وروژاندووە، بەڵام لە هەڵبژاردنت سەرنجێکم هەیە، بەشێکی زۆری لێکۆڵینەوەکانت لە ئاستی شیعری یەکئاست و یەکبابەتی نووسیون و شیعرەکان بە زمانی کەسی ئاسایی نووسراون. ئەو کارانەی کردوونت، کارە ڕەخنەییەکانت لە دەقە شیعرییە هەڵبژێردراوەکان بەتواناتربوون. لەگەڵ ئەمەش ئایە توانیوتە کەرستە تازەکان بکەیت بە ڕێباز و بۆچوون و دەربڕینەکانت بکەیت بە بڕیار.
(ڕێباز) و (بڕیار) لە لێکۆڵینەوە گرینگن، خوێنەر بەرەو ئاسۆی چاوەڕوانی دەبەن.
کاکە فازیل: ڕەخنە کۆمەك وەرگرتنە لە ئاسۆ و دوورییەکانی ئەدەب، لەسەر بنەمای زمانەوانی و ئێستێتیکای شێواز و ڕێکخستن و چۆنیەتی دابەشکردنەوەی کات و شوێن و ڕادەی داهێنان…. تاد، بایەخ بە شیکردنەوەی دەق و هۆکاری نووسینی دەدات. دەق، دەقی داهێندراو بە شێوەیەکی تەواو لەدایکدەبێت و ڕەخنە چۆنیەتی لەدایکبوونەکەمان

تێدەگەیەنێت.
دەق دووجار لەدایکدەبێت.
یەکەم: لەدایکبوونی سروشتیی خۆی.
دووەم: کاتێك ڕەخنە دەیناسێنێت.
شیعری: (بێ هیوای کوێم)ی گۆڕانم لە فۆرمی لێکۆڵینەوەیەکی: (کەمال میراودەلی) لە ژمارە (6)ی گۆڤاری نووسەری کورد، شوباتی 1981، ناسی. لەدێەوە بیری پێکردمەوە و ناسیم و بە شیعری: (نموونە)م هەڵبژارد.
بۆ هیچ (ئا) و (نا)یەك، هەموو شاعیرە باشەکانی کوردم خۆشدەوێ. هەر یەکەی بە ئەزموونی جیاواز، ئەو ئەزموونە جیاوازانە وایکردووە نوێبەخشیی شیعری کوردی پەرەبسێنێ و دەربکەوێت و بچێتە ناو چنینی داهێنانی شیعرییەتی پێەوە و پڕۆژەی هاوچەرخبوون بنیادبنێت.
(شیعر) و (مرۆڤ) پڕۆژەی کامڵن.

ئەیلـــوولی
2019 هەولێر

ماچی لێوەکانی تۆ ... ناڵێ حەسەن

پەیکەری جەستەی من
پڕاوپڕە لە پێکهاتەی دژبەیەک و ناتەبا
بۆ نموونە /
هەندێکجار کاتێک دەمەوێت بخەوم
چاوەکانم نایانەوێت پێڵووەکانییان لێک بنێن
یان کە دەمەوێت شیعرێک بنووسم
پەنجەکانم قەڵەمەکەم ناگرنە دەست
یان کە دەمەوێت بڕۆم بۆ شوێنێک
قاچەکانم بەدوامدا نایەن
یان زۆرجاران دەبینم
دەستێکم ناکۆکە لەگەڵ دەستەکەی ترم
دەمارەکانی ئارەزووم
هەریەکە و لە ئاوازێک دەخوێنن
ژوورەکانی دڵم

یەکێک ڕووناک ئەویتر تاریک
خوێنم هەردەمە و ڕەنگێکە
هەندێکجار
ڕەنگم زەرد و هەندێکجار شین و مۆر و
یان / سوور سوور هەڵدەگەڕێم
وەک ئەوەی / هەموو ڕەنگەکان و ناکۆکییەکانی
وەرزەکان و سروشت و گەردوون
لە مندا کۆبووبێتەوە
بەڵام ئەوکاتا نەی
بیری ماچی لێوەکانی تۆ دەکەم
دەمەوێت بێم و لە قوژبنێکا تۆ ببینم
هەموو دەمارەکانی ئارەزووم و چاوەکانم و
پەنجەکانم و دەست و قاچەکانم
هەموو هەموو …
هەموو پێکڕا ڕیز دەبەستن
بە نیگایەکی گەرم و بە خەندەیەکی شیرینەوە
دەڵێن / دەی با بڕۆین …!

ئەیلوولی

۲۰۱۹

با وای دانێم … درۆ ناکەم … زانا سامان

باوا بدوێم
کە ڕەنگە ڕۆژێک
ل□ نێو بەستەڵەکی چیایەکدا
ڕەقداگەڕێم،
با وای دانێم …
دێم و …
لای کانییەکەی بەرماڵان
گۆرانییەکی خالقیت بۆ دەڵێم

هێشتا …
نەزاکەتی دووریت
لکاوە بە بینمدا و
لای گۆرانی□کەی سابووری
بەدەم گریانەوە ..
تا قوڵایی خوود
ئەی یاری نازدار ..
دەرد لە من و کەچی
ڕەنگە وا بێت و وا ن□ بێت،
با .. وای دانێم و کەچی
باوەشێکت ئەگات و
من ….
هێشتا بۆنی غەریبیم لێدێت،

با وای دانێم … درۆ ناکەم
باوابزانی نەزاکەتەکانت
تەسکینی ڕۆحم ئەدات و
گومانم نی□
وایش نی□،
باواتێبگەیت
هێشتاکە هەر …
مناڵە سالارەکەی ئەوێی گەڕەکم و
خرۆشاوێکی غەریب و
وادەزانیت هێشتاکە
لەوێم … لە کوچەی کۆڵان،
با وای دانێین … ڕژاوم
وەک ڕژانی ئاو
بەسەر پرچت دا
لە دەمی سەرشۆریندا
وەک ڕژانی ئاو
بەسەر تەرمی
ساردەوە بووی مەرگی مندا.

زانا سامان
14 سێپتەمبەری ـ2019
Hannover

بێ ناونیشان … فەرەیدوون سامان

سڵاو گوڵی غوربەت
لەدوورەوە
بۆنت دەکەم
بۆنی عیشق
هەناسەی ئاسوودەگی ژیان
خەمی نەگەیشتن بە دیدارت
بە دیداری ئەو چاوانەی پڕن
لە سۆزی عاشقێکی سەرگەردان
لەخەمی باوەشی گەرمی
میهرەبانی تۆ…
کوانووی گڕی عیشقی ئاگرینم
لە نێو سەهۆڵبەندانی چاوەروانیدا
دەبن بە خۆڵەمێش..

جار جار دەبیتە بارانی رەحمەت
جارجاریش گەژەلووکەی نەفرین
کە پشت لە یاسای عیشق دەکەی
مەرگ دەبێتە ناسنامەی ژین…

کەی باران
لە تەڕ بوونی من و تۆدا پەژیوان بوویتەوە
شەپۆل لەکەنار هەڵگەڕا یەوە
شەرع و یاساکانیش لە من و تۆ…
لەو ونگەیە
کە تۆم ناسی
لە نێو هەورە تاریکەکاندا
بەدوای ئاسۆیەکی تردا گەڕام
رەنگەکان شێوەیەکی تر
خۆیان نواند…
رۆژانێك بوو
لە نێو چاوەکانی تۆدا
بەدوای رەنگێکی تردا گەڕام

خۆم لێ ون بوو
درەنگ زانیم پیاڵەیەک ژەهری پەژیوانیم نۆشیوە
ئاخر عیشق وێڕای وەهمێک
خەیاڵێکی سەرشێتا نە…
چی بە شاعیر بەخشیوە؟

فەرەیدوون سامان

هەڵبژاردنەکانی سەرۆکایەتی لە تونس … عیماد عەلی

نوخشە بێت لە کوردستان

ئەو زانیاریانەی لە بەردەستان کە لەو کاندیدانەی هەڵبژاردنی سەرۆك کۆماری تونس بۆ قۆناغی دووەم سەرکەوتوون و یەکەم و دووەمی دەنگەکانیان بەدەستهێناوە" یوسف ئەلسەعید و نەبیل ئەلقورەوی" ین. ئەمەش لای زۆرێك لە نێوخۆ و دەرەوەی تونسیش چاوەڕوان نەکراو بوو.

ئەگەر هەردوکیانیش لە دەرەوەی سیستمەکەدا نین، بەڵام یوسف سەعید لە دەرەوەی سیستمی گەندەڵی بەربڵاو لە تونس حساب دەکرێت، کەچی ئەوەی نەبیل ئەلقورەوی تا ئێستاشی لەگەڵدا بێت بەتۆمەتی گەندەڵی زیندانی کراوە‌، بەڵام تۆمەتەکە پشتراست نەکراوەتەوە، بۆیە لەبەر هۆکاری بابەتی زۆری وڵاتەکە و پشت بەستن بە هەژاران دووەم دەنگی بەدەستهێناوە. لەبەر ئەوەی هەردوکیان دژی گۆڕین و وەرگۆڕانی دیموکراسیانیەی سیستمەکە نەبوون.
ئەوەی روونە، هەریەکەیان هەڵبژێردرێت کە سەر بەهیچ حزبێکی دەسەلاتدار و لایەنی بەهێزی دەسەڵاتی تونس نین، لەلایەن خاوەن بەرژەوەندیە فراوانەکانی حکومڕانی تونس توشی گیروگرفت دەبێت و لەو نێوەندەشدا ناتواانێت بە رێژەیەکی قەناعەتهێن پەیمانەکانی جێبەجێ بکات و ئاواتەکانی ئەو خەڵکەش بێنێتەدی کە هەڵیبژاردوون، بەڵام ئەمە هەنگاوی سەرەتای گۆڕانکاری دەبێت.

زۆرینەی ئەوانەی (یوسف و نەبیل) یان هەڵەبژاردووە لە خەڵکە

رەشوروت و داماو و سەرگەردانەکەی تونسن و لە باریی ژیانیاندا ئەوەندە نەبوو و نەدارن لە خوارەوەی هێڵی هەژاریدا دەژین. ئەوانەن کە رژێمەکانی بێرقیبە و بن عەلی و رژێمی دیموکراسیی نوێی دوای بەهاری عەرەبیش زوڵمی لێکردون و پێی پێداناون، هیچ ئاواتێکیان نەبوو بۆ رزگاربوون و دەرچون لە ئاستی هەژارێتی، بۆیە دەنگیان بە ئەلسەعید و قورەوەی داوە لەبەر ئەوەی بۆ حەفتا ساڵە بەو شێوەیە دەژین و، ئەوانەن کە هیچیان نیە تاوەکو لەم کارەیاندا بیدۆرێنن و، رووناکیەکی بچوك لە ئەوپەر تونێڵە تاریکەکە لەم دوو کاندیدە دەبینن.

ئەمەش بەو هیوایەی بەڵکو ئەوەی ئەمانە لە خەڵکانی پێشتر بەدەر بن و قوتارکەریان بن لە نەهامەتیەکانیان. بەڵام دەبێت ئەوەمان لەبیرنەچێت، ئەوەی زیاتر سەرپەرشتی پروپاگەندە و دەنگ کۆکردنەوەیان بۆ ئەلسەعید دەکرد ئەوانەن کەبە نەوەی شۆرشی بەهاری عەرەبی ناسراون و لە رۆشنبیرانن، بەڵام هیچ سودێکیان لەم رژێمە تازەیە نەبینیوە و لەو رۆژەوە کە بن عەلیان دەرپەڕندا جیاوازیەکی ئەوتۆ لە ژیانیاندا نابینن و رژێمیکی ئەوتۆ نەهاتۆتە ئاراوە کە ئەمان لێی رازیبن. واتە نەوەی شۆرش و راپەرینەکەی یەکەم وڵاتی بەهاری عەرەبین. لەگەڵ ئەوەشدا ئەو نەوەیەن کە هیچ پەوەیندیەکیان بە شۆرشەکە و دەرئەنجامەکانی نەماوە و هیچ سودێکیان لێنەبینیوە، لەگەڵ ئەوەی لەگەڵ شۆشەکە و دەرهاویشتەکانی رۆیشتن و زۆر تەوەر و پرسی گرنگیان خستە سەر باس و لێکۆڵینەوە و وەکو دۆسێی شەهید و بریندارەکانی شۆرشەکەو خزمەتگوزای بۆ هەژاران. ئێستاش ئەوەی کۆی کردونەتەوە دابڕانە لەگەڵ رژێمی تازە و سیستمە کلاسیکیەکەی، بەڵام هیوایان زۆرە و زۆر دیدو بۆچونی جیاواز کۆکردونەتەوە کە تایبەتە بە سیستمی سیاسی مۆدێرن و شێوازەکانی حکومدارێتی. ئەوەیان لەگەڵ یوسف سەعید هاوبەشە کە ئەو رایگەیاند نیازی وایە هەڵەمەکەی چۆنێتی حوکمی ئێستا سەرەوژووربکات و یاسای هەڵبژاردن بگۆڕیت، واتە پشت بە دەسەلاتی خۆجێیتی فراوانی ناوچە هەمەچەشنەکان ببەستێت و دەسەلاتەکانی دابەش بکات بەسەر فەرمانگە خۆجێیەکاندا و ناوەندێتی کەم بکاتەوە.

ئەوەی روونە لای هەمووان کە هەر یەك لەمانە لە خولی دووەمی هەڵبژاردنەکە سەربکەوێت و دەربچێت توشی رێگەیەکی سەخت دەبێت ورووبەرووی واقیعەکە و لوبی چەتەکانی زاڵبووی سەر وەزعی تونسی پاش شۆرشەکە دەبێتەوە، یان دەبێت لەگەڵ خاوەن هێزە زۆرە پەرلەمانیەکان هاوپەیمانی بکات بۆ ئەوەی بریارەکانی جێبەجێ بکرێت یان شۆرشێکی ریشەیی بەرپابکات، لەبەر ئەوەی ناتوانێت بەیەك پاکێج سەرجەم پەیمان و پەیامەکانی بەدیبێنێت. واتەهەر یەکەیان بێت

سەربکەوێت دەتوانێت تەنها هەنگاوی یەکەمی گۆڕانکاری بە شێوەیەکی ئاشتی و دیموکراسیانە لە تونس بنێت.
ئەگەرتەماشای هەرێمی کوردستانیش بکەین کە بۆ 28 ساڵ زیاتر وەزعە سیاسی و ئابووریەکە لەلایەن خەڵکانێکەوە رفێنراوە کەچی بە پرۆسە دیموکراسیە رووکەشەکە و نە دەموچاوەکانیش نەگۆراوە، ئەمەش هۆکاری زۆری هەیە و سەرەکیترینیان هۆشیاری میلەت و جیاوازی لە نێوان مەیلی گۆڕانکاری لە لای خەڵك و پابەندبوەکانی حزبە دەسترۆشیتووەکان بەهۆکاری بەرژەوەندی تەسك ئەوەندە گەورە نەبووە کە لە هەڵبژاردندا هەنگاوی یەکەمی گۆڕانکاری بنرێت. بەڵێ ئەوەی هاتە ئاراوە لە کاتی سەرکەوتنی گۆڕان بە جوانی بەرێوەنەبراو پاشەکشەی پێکراو هەر بەخۆی و هەنگاوە هەڵەکانی رەنجەکانی خۆی بەبادا برد و بەخۆیشی هاتە ریزی حزبە کلاسیکیەکان و کەوتە ژێر کاریگەری واقیعەکەوە. ئێستا کوردستان پێوەیستی بە رێگەیەکێ بۆ گۆڕانکاری ئاشتیانەی دیموکراسیانەی هاوتای تونس هەیە کە بە رێرەوی دیمرکاسیانەوە ئەمانە بخاتە لاوە و گۆڕانکاری ریشەیی پلەبەپلە بکات. ئەوە تونس نوخشە بێت لە کوردستان.

بۆ چی ئێران مەبەستە؟ … چالاک ئاغجەلەری

ئێران وەک سێهەمین وڵاتی گەورە لە کیشوەری ئاسیا و هاوکات لە رۆژهەڵاتی ناویندا بە پلەی دوەهەم دێت و دانیشتوانەکەی +۸۲ ملیۆنە. ئەم وڵاتە کاریگەری زۆری هەیە بەسەر رۆژهەڵاتی ناوەڕاستەوە هەروەها بەهۆی زۆری گازی سروشتی و نەوتەوە هەردەم جێ بایەخی کومپانیا جیهانیەکانە ئەم چاوتێبڕینە ئابوریەش داینەمەی چەرخاندنی کاریگەریە سیاسیەکانیەتی لەجیهان و ناوچەکەدا، لێرەدا هەر گۆڕانگاریەک و پێشهاتێک بۆ هەردوو ئاراستەی ئێرانی ونەرێنیدا لە پەیوەند بە ئێران وەک ئایکۆنێکی سیاسی – ئابوری، ڕاستەوخۆ دەوڵەتانی زلهێز دەکاتە بەردەم بەرپرسیاریەتیکی مێژوییەوە ،ئەم کایە سیاسیانە کە لە چوارچێووی دەولەتدا خۆیان ناساندوە دەبێت حەکیمانە مامەڵە لەگەڵ پرسەکەی بکرێت.

ئەم دەوڵەتە بە حوكمی داخرانی سیاسی و دژ بە بەرژەوەندیەكانی ئەمریكا وەك دەسەڵاتێكی دینی و تۆتالیتار بەڕووی دونیاندا ناسێنراوە، هەر ئەم هۆكارە جەوهەریەشە وایكردوە ئەستێرەی بەختی ڕوو لە كزیی بێت، بەدەر لەم ئەنتی بوونەی لە بەرامبەر ئەمریكا و ئیسرائیل كوێ سەركێشیەكانی هەر لە هەوڵدان بە دەست بردن و بەدەستهێنانی چەكی ئەتۆمی تادەگاتە هەڵواسینی خەڵكانی سیڤیل بە پێش چاوی ئازیزانیانەوە لە بەر هەر هۆكارێك بێت، ڕەوتی سیاسی و ئاكتیڤیت ئێران بە ئاراستەی نێودەوڵەتیەكەی بە ئەوەڕەنی وەردەگیراو ڕێچكەی بە دەكرایەوە و هەڵسوكەوتەكان و كاریگەریە جیهانەكانی جوان وێنا دەكران و پیشان دەدرا.

هەر ئەمەشە وایكردوە لەم چوارچێوە سیاسیەی ڕۆژهەڵاتدا هەر بەردێك بكەوێتە خوارەوە پێش وەختە چاوەكان ئاراستەی ئێران دەكرێت، بۆچی ؟ وەڵامەكەی ڕوونە!!

لە دواین گرفتی ناوچەكەدا هێرشی سەر بیرە نەوتەكانی وڵاتی سعودیە كە حوسیەكان بەر پرسیارێتیان گرتە ئەستۆ لەبەرامبەر ئەو ئاكتەدا، لێرەدا دەبینین بە هیچ بەڵگەیەك لەلایەن ئەمریكاوە ئێران تاونبار كرا، هەرچەندە ئێران بە ئاگای خۆی بەرامبەر بەو پەلامارە ئاسمانیە نیشاندا.

ئەگەر ئەمە هۆكاری پشت ئەم هێرشە شێن و كەو بكەین دەكەوینە نێو چەندین ئەگەرەوە :

یەكەم: حوسیەكان لەشەڕێكی بەردەوامدان لەگەڵ هاوپەیمانەكانی سعودیە ئەم هێرشەش دەرئەنجامە بۆ سەر ئەو وڵاتە ،بەڵام بە لەم كاتەدا كە ئەگەری دانوستانی ئێران – ئەمریكا لە ئارادایە لە دوای كۆبونەوەكانی نەتەوەیەكگرتوەكان كە لە ٢٤ی ئەم مانگە دەبەسترێت .

دووهەم : دەكرێت ئیسرائیل هاوكاری ئەم هێرشە بووبێت بۆ هەرچی دورستكردنی تەنگەژەیەك بۆ پەكخستنی ئەو دانیشتنەی نێوان ئەمریكا و ئێران، چونكە دەوڵەتی ئیسرائیل مكوڕە لەسەر لادانی ڕژێمی سەردەستی ئێران و كاری لەسەر دەكات، بەهەمان شێوە ڕژێمی ئێران ئیسرائیل وەك دوژمنێكی خۆی ناساندوە.

سێهەم: ئەگەری پشتیوانی گروپێك یان كەسانی بەر پرس لە پشتی پەردەوە لە ئێران كە خواستی لێكگەیشتن لەگەڵ ئەمریكا ڕەت بكەنەوە ، ئەو هەوڵەی دانیشتنە بە كۆتا بهێنن.

چوارەم: سیناریۆیەكی دی ئەویش خودی سعودیەیە كە وەك ئەگەرێك ئەم هەڵكوتانە سەربازیە بكاتە بیانویەك بۆ پەكخستنی هەر پەیوەندی و دانوستانێك لە نێوان ئەمریكا و ئێراندا. ئەم

ئـــــەگەرە هەرچەنـــدە وەك دوور دەيـــــبينم بەڵـــام بۆ پاراســـتنى بەرژەوەنـــديەكى باڵـــاتر بە لێـــدانى بەرژەوەنـــديەكى كـــورت مەودا ، ئـــامانج دەگرێت.

لە كۆتاييـــدا ئـــــەگەرى ڕوودان بۆ لەمپەر بەرامبەر پێشهـــاتێكى چارەنوس ساز بە شێكى دانەبڕاوە بۆ دونياى سياسەت . دۆنەڵەد ترمپ سەرۆكێكە شەڕ لەگەل موستەحيلدا دەكات(كۆرياى باكور بە نموونە) ، ڕژێمى ئـــێرانيش بەشێكە لەو كاتەگۆريە، كەواته كۆى ئــەگەرەكان بە كراوەيى دەهێڵمەوە ، ناكرێت ئــێران بەشێك نەبێت لە ئـــەجنداى ترەمپ ، بەتەنها تويتێك ڕيسەكە دەكاتەوە بە خورى، لەبەر ڕۆشنايى هێزى ئـــابورى ئــەم ووڵاتە ، ئــێرانيش ناوەندێكى بەبڕشتە بۆ فيكرو تێڕوانينى ئـــابورى سەرۆكێكى وەكو دۆنەڵەد ترمپ.

چالاک ئـــاغجەلەرى

داگیرسان … ستار ئەحمەد

لە پەیکەر مناڵ دروست دەکەن
کە باران بە سەریا دەبارێ
بە دەلاقەی ئاسمانەوە خۆر هەڵدەواسن
هیوا لە دیدەی ئاسن هەڵدەکێشن
بروسکە دەکەنە خەندەی جەنجاڵی
بە خوێن لێوەکانی دەنەخشێنن
شەو دەکەنە لەدایك بوونی کەنیزەو
ژەهرە بارووت دابەش دەکەن
بۆ ئاهەنگی سەری ساڵی
داخ لەو زامانەی.. پەنجە شەختەییەکان
لە تەوێڵی ئاگردانە کوژاوەکان
بە لاسکی ووشکەوە بوو
بۆ یادگارە گۆڕ ئامێزەکان
دەبنە بەرواری مێژوو
داگیرسان.. لوتکەی خەمڵیوی چڵە بەردینەکان
لە پاکیا رووناکی لە دەنکە باران هەڵدەمژن

به سەرمەستی چارەنووسی ئادەمیزاد
لە دەریای راستیا دەشۆنەوە
هەست لەبەری دارە خەماویەکانا
لە شیلەی هەنگ دەدزن
لە ئەهریمەنە گوڵ تاجەکان تووڕە دەبن
بووکی خەون.. شیکردنەوەی چەڵەمە تازەکان
لە سیمای گوڵە سوور بیرەکان موتوربە دەکەن
لە کفنی خۆڵا جەستەی ئاو دەنێژن
لە چۆڕاوگەی زوقما رووی چیا گڕڕێژدەبینن
لوتکەکان بە ئەهرامی فیرعەونەکان هەڵدەواسن
لە سڕینەوەی رووی دۆندەکانا
خوێن بەسەر مەلۆتکەی کانیا دەبارێنن
لە کزەی رۆژە رووتەکانا
لە پەڕی کەو کڵاوی ئەزهەریەکان
لەسەر بڕوانامەی تۆرانیەکان دەنێن
بیناکاری لە توێی زامەکانی ئێمەدا دەماشنەوە
لە ژمارەی لە ناوچووەکانما فێری
ماتماتیکی سەر کێڵەکان دەبن
بە گژ خۆشەویستی ئەلبوومی خۆر پەرستەکانا دەچن
لە تینی تروسکەی خۆری دیدەی هەتیوی خەونە مەرگەکانا
لە پێڵووی کوژاوەی ئەستێرەی دوڕو مەرجانا
بۆ خاڵی بنەچەی پاکڕەوی
بە گڵی چیا دەست نوێژ دەگرین
لەسەر هەورە چاو شینەکان
کۆڕی خوا پەرستی دەبەستین
لە گلێنەی رۆژا پەردەی خەو هەڵدەدەینەوە
لەسەر تاشەبەردێکی ئەم کوێستانە
تۆزی خاکەکەمان وەکو زاد دەخۆینو
وەنەوز ئەدەین.. ناسرەوین هەتا دەمرین

ستار ئەحمەد

دوو هۆنراوە بۆ مناڵـــان …
فەرهاد ئەحمەد بەرزنجی

ساڵی نوێی خوێندن

ئێمەی منداڵ دەزانین
واساڵی نوێی خوێندنە
بەسەرچوو پشوی هاوین
کاتی کۆششکردنە

زیرەکی خولیامانە
بۆیە وا بە پەرۆشین
بەساڵی نوێی خوێندنە
هەموو دەپێ لەخۆشین

قوتابخانە هاوڕێیە
باشترین جێی ئێمەیە
زانیاری تیا فێردەبین
ماڵێکی بەخشندەیە.

دوانە …

براکەم زۆر وریایە
دڵسۆزو بە وەفایە
وتەو کردار شیرینە
هەتا بڵێی سەنگینە
زۆر هۆگری یەکترین
ناتوانین بێ یەکتربین
خەڵکی دەیانووت دوانەن
ئای چەند جوانوهاوشێوەن؟!
من لەم وتە نەگەیشتم
هەتاکو پێگەیشتم
ڕۆژێ پرسیم لەدایە
مانای چییە؟ دوانەیە
وتی ڕۆڵە هەردوکتان
پێکەوە هاتنە ژیان
کاتێک لەناو سکم بون

لـەوێش هـەرپـێکـەوە بـون
لـەیـەکـدەچـن ڕوخسـارتـان
وەکـیـەک جـوانـە کـردارتـان
بـۆیـە وا زۆر ئـاسـودەن
هـاوکـاری یـەکـتـر دەکەن
هـەموو دوانـێک وەک ئـێوە
بـە رەنـگ و دەنـگ و شـێوە
ڕێزیـان لـەسـەر چـاوانـە
پـێیـان دەوتـرێت دوانـە.